

DÜNYA EVİMİZ

Uluslararası
Dayanışma Derneği

Hukuki Destek Raporu

2025-2026

DÜNYA EVİMİZ

Uluslararası
Dayanışma Derneği

Hukuki Destek Raporu

2025-2026

İçindekiler

Giriş	5
1 Koruma Ortamına ve Hukuki İhtiyaçlara İlişkin Genel Değerlendirme	6
2 Temel Haklara Erişim Ekseninde Ortaya Çıkan Hukuki İhtiyaçlar	8
3 İstatistiksel Bulgular Ve Sonuç Analizi	10
3.1 Talep Yoğunluğu, Coğrafi Dağılım ve Sosyal Etki.....	13
3.2 Eğitim Hakkına İlişkin Başvuruların Analizi.....	15
3.3 Sağlık Hakkına İlişkin Başvuruların Analizi	16
3.4 İdari Yargı, Göç ve Uluslararası Koruma Süreçlerinin Değerlendirilmesi	17
3.5 Mahkeme Kararlarından Elde Edilen Bulgular ve Uygulama Farklılıkları.....	18
3.6 Hukuki Yardım Müdahalelerinin Koruma Sonuçları ve Programatik Etkisi.....	22
4 Koruma Riskleri ve Uygulama Eğilimleri	23
4.1 Eğitim ve Sağlık Alanında Ortaya Çıkan Koruma Riskleri.....	23
4.2 Uluslararası Koruma ve Göç Hukuku Süreçleri	23
4.3 Mahkemeler Arası Yaklaşım Farklılıkları ve Hukuki Öngörülebilirlik Sorunu.....	24
4.4 Hak Arama Kapasitesinin Aşınması	24
5 Değerlendirme	25
6 Sonuç ve Politika Çıkarımları	26

DÜNYA EVİMİZ

Uluslararası
Dayanışma Derneği

Hukuki Destek Raporu

2025-2026

Hazırlayan

Devrim Toklucu

Katkı Verenler

Sadık Çelebi

Merve Nur Kılıçarslan

Ankara, 2026

Giriş

İnsan onuruna yakışır bir yaşamın ancak herkesin temel hak ve hizmetlere eşit biçimde erişebildiği bir ortamda mümkün olduğu anlayışıyla faaliyetlerini sürdüren Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği, özellikle sığınmacılar, mülteciler ve diğer hassas durumdaki bireylerin karşılaştıkları hak ihlallerinin önlenmesi ve haklara erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmektedir.

Bu rapor, Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği tarafından **Eylül 2025 – Şubat 2026** döneminde yürütülen hukuki yardım faaliyetlerinin kapsamını, niteliğini, sonuçlarını ve koruma etkisini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. **Raporlama döneminde 111 başvurucuya doğrudan hukuki destek sağlanmış, yürütülen çalışmalar aracılığıyla toplam 199 kişinin temel hak ve hizmetlere erişimine katkıda bulunulmuştur.**

Faaliyetler Türkiye'nin farklı illerinde yürütülmüş; eğitim ve sağlık hakkına erişim başta olmak üzere uluslararası koruma süreçleri, göç ve ikamet işlemleri, aile hukuku meseleleri ile çeşitli idari ve yargısal süreçlere ilişkin çok sayıda hukuki destek talebi değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, hukuki yardım ihtiyacının büyük ölçüde eğitim ve sağlık gibi temel haklara erişim alanlarında yoğunlaştığını, bununla birlikte hukuki statüye ilişkin sorunların bireylerin yaşamlarının birçok alanını doğrudan etkilemeye devam ettiğini göstermektedir.

Bu raporun temel veri seti söz konusu altı aylık raporlama döneminde yürütülen faaliyetlerden elde edilmiş olmakla birlikte, raporda yer alan değerlendirmeler yalnızca bu dönemin nicel so-

nuçlarıyla sınırlı değildir. Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği kuruluşundan bu yana uluslararası koruma başvuruları, göç hukuku süreçleri, temel haklara erişim sorunları ve çeşitli idari-yargısal uyuşmazlıklar kapsamında çok sayıda kişiye hukuki destek sağlamış; bu süreçte koruma sisteminin işleyişine, uygulamadaki sorun alanlarına ve haklara erişimi etkileyen yapısal dinamiklere ilişkin önemli bir kurumsal deneyim birikimi edinmiştir.

Bu nedenle raporda yer verilen analizler, bir yandan Eylül 2025 – Şubat 2026 dönemine ilişkin somut verilerden hareket etmekte, diğer yandan ise yıllar içerisinde farklı illerde yürütülen hukuki destek faaliyetlerinden elde edilen saha deneyimi ve gözlemlerden beslenmektedir. **Özellikle son dönemde hukuki yardım taleplerinde gözlemlenen artış, temel haklara erişim alanlarında tekrar eden sorunlar ve benzer hukuki durumlarda farklı kurumlar veya mahkemeler tarafından verilen çelişkili kararlar, koruma mekanizmalarının işleyişinin daha yakından değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.**

Bu çerçevede raporun amacı yalnızca belirli bir dönemde alınan başvuruların sayısal görünümünü ortaya koymak değil; aynı zamanda farklı illerde ortaya çıkan hukuki ihtiyaçların niteliğini analiz etmek, hukuki yardım faaliyetlerinin yarattığı sosyal etkiyi değerlendirmek, koruma risklerini görünür kılmak, uygulama farklılıklarını tespit etmek ve gelecekte yürütülecek koruma faaliyetlerine veri temelli katkı sunmaktır. Raporun, sahada karşılaşılan ihtiyaçların daha iyi anlaşılmasına, mevcut uygulamaların geliştirilmesine ve hak temelli koruma mekanizmalarının güçlendirilmesine katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1

Koruma Ortamına ve Hukuki İhtiyaçlara İlişkin Genel Değerlendirme

Raporlama döneminde elde edilen veriler, hukuki yardım ihtiyacının ağırlıklı olarak temel haklara erişim alanlarında ortaya çıktığını göstermektedir. Başvuruların önemli bir bölümünün eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimle ilgili olması, sahadaki temel sorunun yalnızca hukuki statüye ilişkin uyumsuzluklar olmadığını; **bireylerin günlük yaşamlarını doğrudan etkileyen kamu hizmetlerinden yararlanma süreçlerinde ciddi güçlüklerle** karşılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Özellikle eğitim ve sağlık alanlarında karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü mevzuat eksikliğinden değil, uygulama farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Aynı hukuki statüye sahip bireylerin farklı illerde veya farklı kurumlarda birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşabilmesi, hukuki yardım ihtiyacını artıran temel unsurlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, hakların tanınması ile haklara fiilen erişim arasındaki farkın sahada halen önemli ölçüde devam ettiğini göstermektedir.

İller bazında yapılan değerlendirmeler, hukuki ihtiyaçların ülke genelinde homojen bir dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır. Bazı iller yüksek başvuru yoğunluğuyla öne çıkarken, bazı illerde daha sınırlı sayıdaki vakaların çok daha geniş bir sosyal etki yarattığı görülmektedir. Bu durum, hukuki yardım faaliyetlerinin yalnızca vaka sayıları üzerinden değil, yarattığı koruma etkisi üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Veriler ayrıca hukuki sorunların önemli bir bölümünün bireysel nitelikte kalmadığını ortaya koymaktadır. Eğitim hakkına erişim, sağlık hizmetlerinden yararlanma, aile bütünlüğünün korunması ve hukuki statüye ilişkin işlemler çoğu zaman birden fazla aile ferdini etkilemekte; böylece tek bir hukuki müdahale bir hane üzerindeki koruma risklerinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

Dönem boyunca dikkat çeken bir diğer husus ise idari ve yargısal süreçlerde gözlemlenen uygulama farklılıklarıdır. Özellikle uluslararası koruma, sağlık tedbirleri ve göç hukuku alanlarında benzer nitelikteki vakaların farklı kurumlar ve mahkemeler tarafından farklı hukuki değerlendirmelere tabi tutulduğu görülmektedir. Bu durum yalnızca bireysel davaların sonucunu değil, **koruma mekanizmalarının öngörülebilirliğini** de doğrudan etkilemektedir.

2

Temel Haklara Erişim Ekseninde Ortaya Çıkan Hukuki İhtiyaçlar

Raporlama döneminde elde edilen veriler, hukuki yardım ihtiyacının ağırlıklı olarak temel haklara erişim alanlarında ortaya çıktığını göstermektedir. Başvuruların önemli bir bölümünün eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimle ilgili olması, sahadaki temel sorunun yalnızca hukuki statüye ilişkin uyuşmazlıklar olmadığını; **bireylerin günlük yaşamlarını doğrudan etkileyen kamu hizmetlerinden yararlanma süreçlerinde ciddi güçlüklerle** karşılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Özellikle eğitim ve sağlık alanlarında karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü mevzuat eksikliğinden değil, uygulama farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Aynı hukuki statüye sahip bireylerin farklı illerde veya farklı kurumlarda birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşabilmesi, hukuki yardım ihtiyacını artıran temel unsurlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, hakların tanınması ile haklara fiilen erişim arasındaki farkın sahada halen önemli ölçüde devam ettiğini göstermektedir.

İller bazında yapılan değerlendirmeler, hukuki ihtiyaçların ülke genelinde homojen bir dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır. Bazı iller yüksek başvuru yoğunluğuyla öne çıkarken, bazı illerde daha sınırlı sayıdaki vakaların çok daha geniş bir sosyal etki yarattığı görülmektedir. Bu durum, hukuki yardım faaliyetlerinin yalnızca vaka sayıları üzerinden değil, yarattığı koruma etkisi üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Veriler ayrıca hukuki sorunların önemli bir bölümünün bireysel nitelikte kalmadığını ortaya koymaktadır. Eğitim hakkına erişim, sağlık hizmetlerinden yararlanma, aile bütünlüğünün korunması ve hukuki statüye ilişkin işlemler çoğu zaman birden fazla aile ferdi etkilemekte; böylece tek bir hukuki müdahale bir hane üzerindeki koruma risklerinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

Dönem boyunca dikkat çeken bir diğer husus ise idari ve yargısal süreçlerde gözlemlenen uygulama farklılıklarıdır. Özellikle uluslararası koruma, sağlık tedbirleri ve göç hukuku alanlarında benzer nitelikteki vakaların farklı kurumlar ve mahkemeler tarafından farklı hukuki değerlendirmelere tabi tutulduğu görülmektedir. Bu durum yalnızca bireysel davaların sonucunu değil, **koruma mekanizmalarının öngörülebilirliğini** de doğrudan etkilemektedir.

Raporlama döneminde elde edilen veriler, hukuki yardım taleplerinin ağırlıklı olarak **eğitim ve sağlık haklarına** erişim alanlarında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum ilk bakışta münferit idari sorunlar olarak değerlendirilebilirse de verilerin bütüncül analizi daha yapısal bir tabloya işaret etmektedir.

Eğitim ve sağlık alanlarında karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü, hakların mevzuat düzeyinde tanınmış olmasına rağmen uygulamada bu haklara erişimin çeşitli nedenlerle kesintiye uğramasından kaynaklanmaktadır. Okul kayıt işlemleri, adres ve kayıt uyumsuzlukları, denklik süreçleri, sağlık hizmetlerine erişim, sevk mekanizmaları ve kayıt sistemlerine ilişkin problemler başvuruların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Özellikle çocukların eğitim hakkına erişimine ilişkin başvurular koruma perspektifinden ayrıca önem taşımaktadır. Eğitim hizmetlerinden yararlanamayan çocuklar yalnızca okul dışında kalma riskiyle değil; sosyal dışlanma, çocuk işçiliği, erken yaşta evlilik ve toplumsal uyum süreçlerinden kopma gibi ikincil risklerle de karşı karşıya kalabilmektedir.

Benzer şekilde sağlık alanında ortaya çıkan başvurular, sağlık hizmetlerine erişimin koruma sisteminin temel bileşenlerinden biri olduğunu göstermektedir. Sağlık hizmetlerinden yararlanamayan bireylerin yalnızca fiziksel sağlıklarının değil, psikolojik iyilik hallerinin, ekonomik durumlarının ve toplumsal katılımlarının da olumsuz etkilendiği görülmektedir.

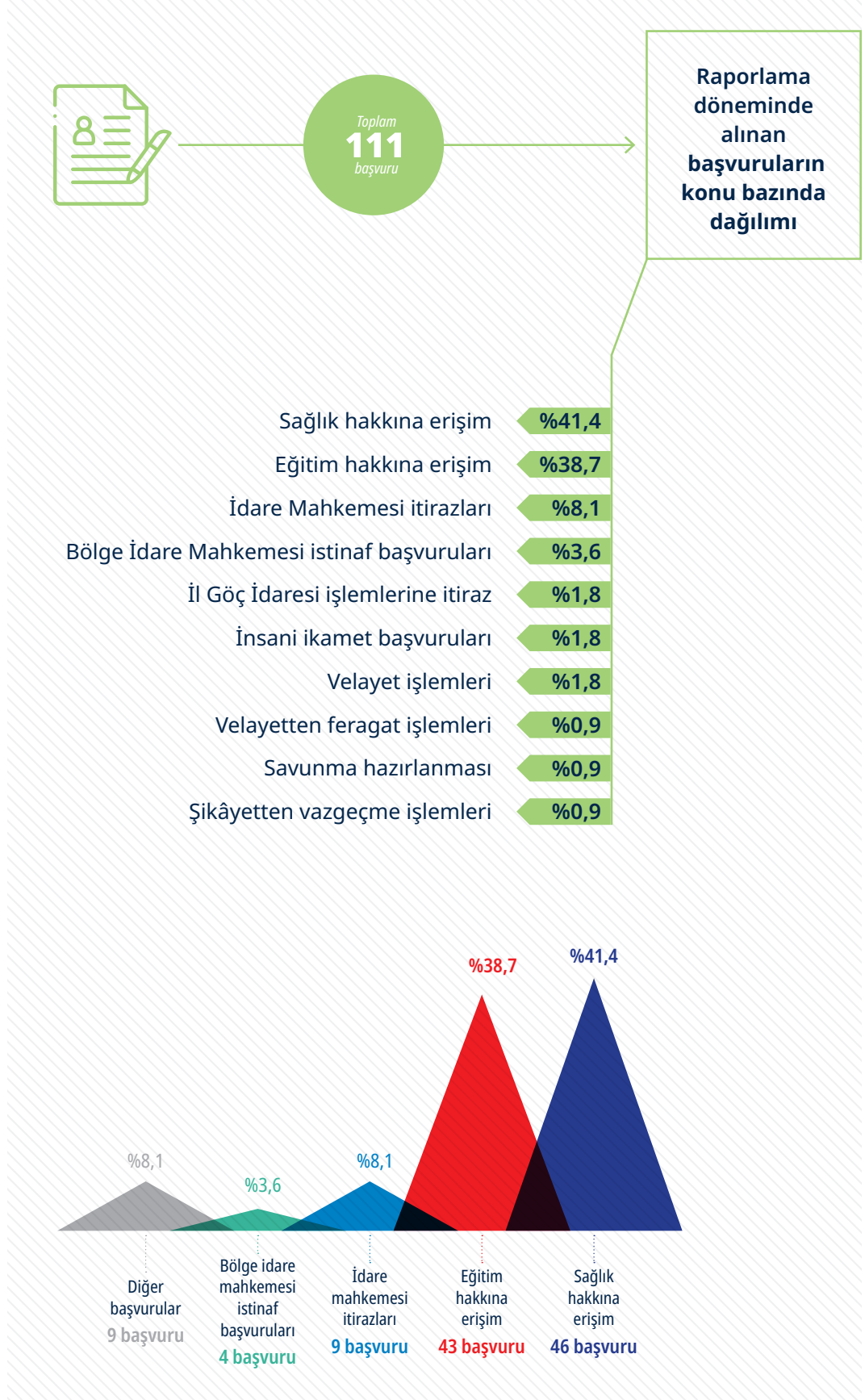
Bununla birlikte eğitim ve sağlık alanında görünür hale gelen birçok sorunun doğrudan bu hizmetlerden kaynaklanmadığı, çoğu zaman kayıt işlemleri, hukuki statü, ikamet koşulları ve idari uygulamalarla bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu nedenle eğitim ve sağlık alanındaki talepler yalnızca hizmetlere erişim sorunları olarak değil, koruma sisteminin işleyişine ilişkin göstergeler olarak da değerlendirilmelidir.

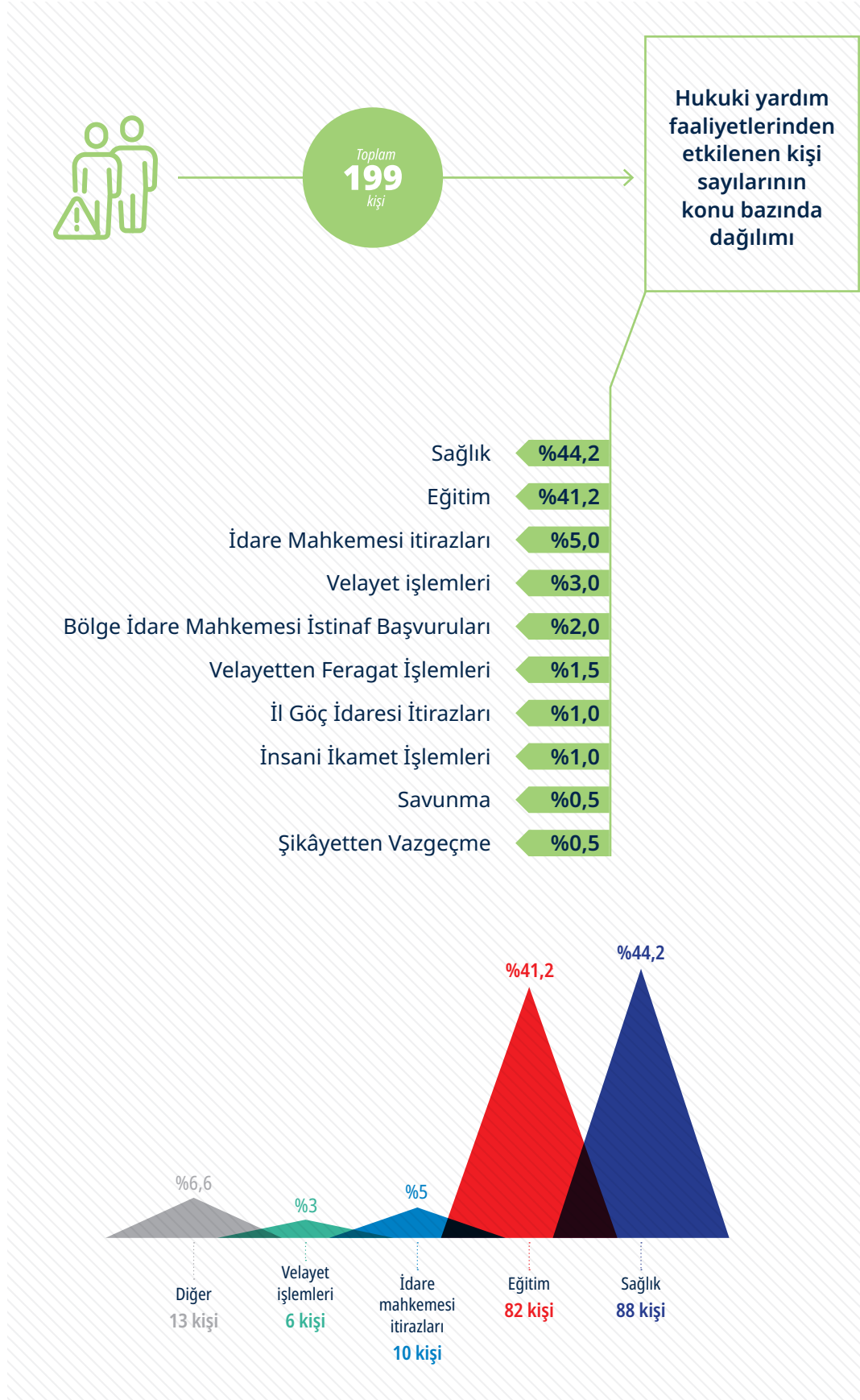
3

İstatistiksel Bulgular ve Sonuç Analizi

Raporlama dönemine ilişkin veriler, başvuruların sayısal görünümünün ötesine geçilerek; bölgesel dağılımı, toplumsal etkisi, çözüm üretme kapasitesi ve sunulan hukuki desteğin kapsamı çerçevesinde incelenmiştir. Bu değerlendirme, yalnızca başvuru miktarını ortaya koymayı değil, aynı zamanda hukuki yardım çalışmalarının hangi konu başlıklarında yoğunlaştığını, hangi bölgelerde daha belirgin sonuçlar doğurduğunu ve karşılaşılan sorunların ne ölçüde yapısal özellikler taşıdığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

3.1 Talep Yoğunluğu, Coğrafi Dağılım ve Sosyal Etki

Raporlama döneminde alınan başvuruların illere göre dağılımı incelendiğinde, hukuki yardım ihtiyacının ülke genelinde eşit biçimde dağılmadığı görülmektedir. Başvurular belirli illerde yoğunlaşmış, bazı iller ise daha sınırlı sayıda başvuruya rağmen yüksek sosyal etki üretmiştir.¹

Ankara, toplam başvuru sayısı bakımından açık ara öne çıkan il olmuştur. Ankara'yı Kırıkkale ve Karaman takip etmektedir. Bu üç il birlikte değerlendirildiğinde yalnızca yüksek talep yoğunluğuna sahip olmakla kalmayıp, hukuki ihtiyaçların çeşitliliği bakımından da diğer illerden ayrılmaktadır. Özellikle Ankara'da eğitim ve sağlık başvurularının yanı sıra uluslararası koruma süreçleri, göç idaresi işlemleri, insani ikamet başvuruları ve idari yargı süreçlerine ilişkin talepler de önemli yer tutmaktadır. Bu durum Ankara'nın diğer illere göre daha karmaşık ve çok katmanlı bir ihtiyaç profiline sahip olduğunu göstermektedir.

Karaman ve Kırıkkale'de ise yüksek başvuru yoğunluğuna rağmen taleplerin büyük ölçüde eğitim ve sağlık alanlarında toplandığı görülmektedir. Bu durum, söz konusu illerdeki hukuki yardım ihtiyacının daha çok temel hizmetlere erişim ekseninde şekillendiğine işaret etmektedir.

Başvuru sayılarının yanı sıra etkilenen kişi sayıları değerlendirildiğinde de Ankara'nın en yüksek sosyal etkiyi yaratan il olduğu görülmektedir. Ankara'yı Kırıkkale, Karaman, Konya ve Çankırı izlemektedir. Bununla birlikte bazı illerde başvuru sayılarının görece düşük olmasına rağmen etkilenen kişi sayılarının yüksek düzeyde gerçekleşmesi dikkat çekmektedir. Özellikle Kırşehir, Aksaray, Karabük ve Gümüşhane gibi illerde sınırlı sayıdaki başvuruların birden fazla birey üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Bu bulgu, hukuki yardım faaliyetlerinin yalnızca vaka sayıları üzerinden değerlendirilmesinin yeterli olmadığını göstermektedir. Bazı dosyalar yalnızca bir bireyin değil, aynı hanede yaşayan birçok kişinin eğitim, sağlık veya hukuki statüye ilişkin sorunlarının çözümüne katkı sunabilmektedir. Dolayısıyla sosyal etki değerlendirmesi, hukuki yardım programlarının performansının ölçülmesinde temel göstergelerden biri olarak ele alınmalıdır.

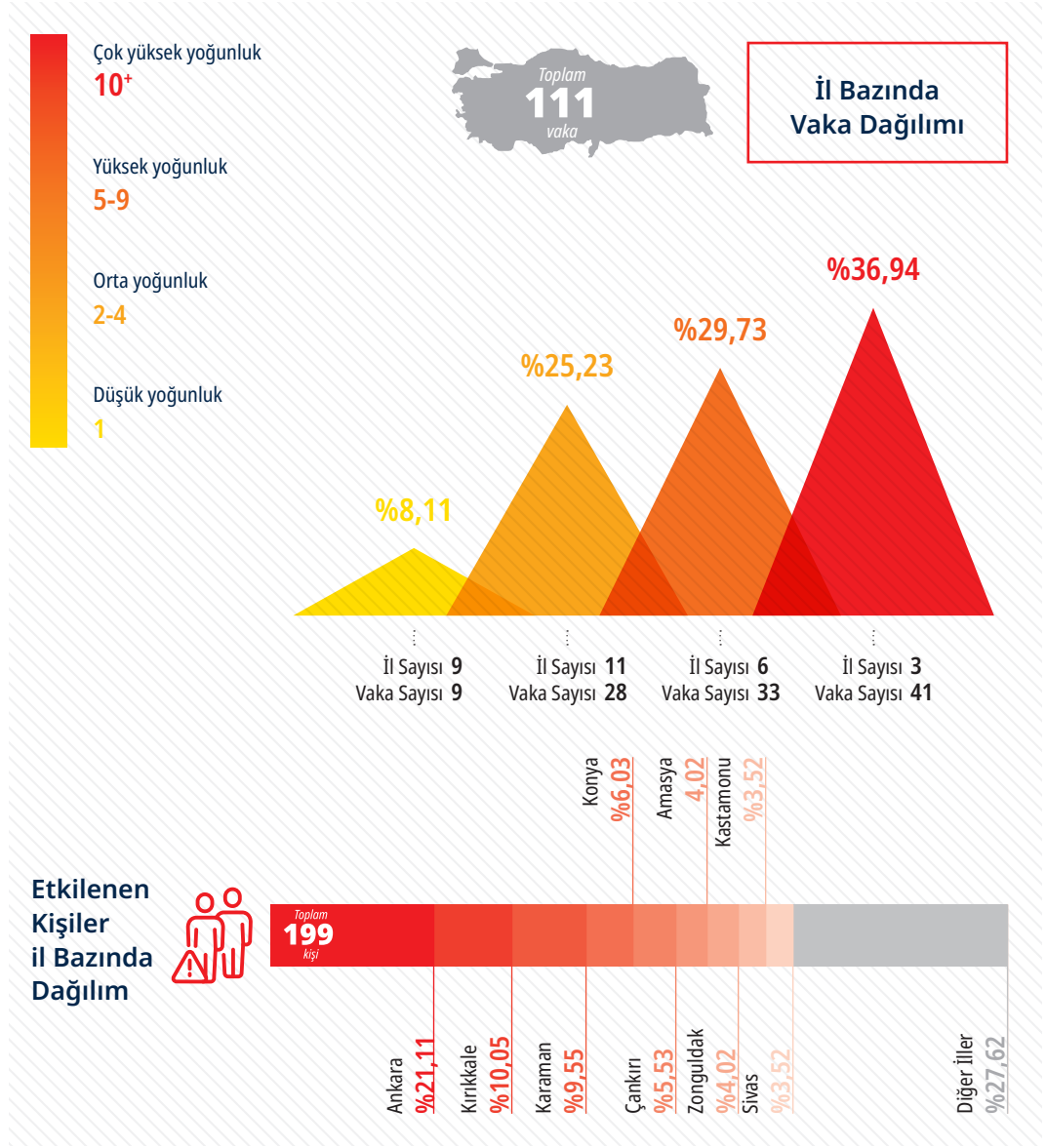
Talep yoğunluğu ve sosyal etki birlikte değerlendirildiğinde Ankara'nın program açısından birincil öncelik alanı olduğu görülmektedir. Kırıkkale ve Karaman ikinci öncelik grubunu oluştururken; Konya, Çankırı ve Kırşehir orta-yüksek öncelikli iller olarak öne çıkmaktadır. Aksaray, Gümüşhane, Karabük ve Nevşehir gibi iller ise düşük yoğunluklu görünmelerine rağmen yüksek etki katsayıları nedeniyle yakından izlenmesi gereken iller arasında yer almaktadır.

¹ Bu raporda sosyal etki yalnızca başvuru sayısını değil, bir hukuki müdahaleden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen kişi sayısını ve müdahalenin hane düzeyinde yarattığı sonuçları ifade etmektedir.

Tablo 1. İl bazında vaka dağılımı (toplam 111 vaka)

Sıra	İl	Vaka Sayısı	Pay (%)	
1	Ankara	21	18,92	
2	Kırıkkale	11	9,91	
3	Karaman	10	9,01	
4	Konya	7	6,31	
5	Amasya	6	5,41	
6	Kastamonu	6	5,41	
7	Çankırı	6	5,41	
8	Samsun	4	3,60	
9	Zonguldak	4	3,60	
10	Sivas	3	2,70	
11	Kırşehir	3	2,70	
12	Afyonkarahisar	3	2,70	
13	Giresun	3	2,70	
14	Niğde	3	2,70	
15	Tokat	3	2,70	
16	Trabzon	3	2,70	
17	Erzurum	2	1,80	
18	Eskişehir	2	1,80	
19	Kayseri	1	0,90	
20	Yozgat	1	0,90	
21	Ağrı	1	0,90	
22	Aksaray	1	0,90	
23	Bolu	1	0,90	
24	Çorum	1	0,90	
25	Gaziantep	1	0,90	
26	Gümüşhane	1	0,90	
27	Karabük	1	0,90	
28	Nevşehir	1	0,90	
29	Ordu	1	0,90	

3.2 Eğitim Hakkına İlişkin Başvuruların Analizi

Eğitim hakkına erişime ilişkin başvurular, raporlama döneminin en önemli hukuki yardım alanlarından birini oluşturmuştur. Eğitim alanındaki talepler incelendiğinde, başvuruların önemli bölümünün **okul kayıt işlemleri, adres kayıt sorunları, denklik süreçleri ve çeşitli idari uygulamalardan** kaynaklandığı görülmektedir.

İl bazında sonuçlar değerlendirildiğinde eğitim alanındaki hukuki müdahalelerin genel olarak **yüksek başarı oranına sahip** olduğu görülmektedir. Afyonkarahisar, Aksaray, Amasya, Bolu, Çorum, Giresun, Karabük, Kastamonu, Kayseri ve Yozgat'ta eğitim alanında yapılan başvuruların tamamı olumlu sonuçlanmıştır. Bu durum eğitim alanındaki birçok sorunun etkili yönlendirme, kurumlar arası iletişim ve zamanında hukuki müdahale sayesinde çözülebildiğini göstermektedir.

Konya, Sivas ve Zonguldak yüksek olumlu sonuç oranlarıyla dikkat çekmektedir. Bu illerde eğitim hakkına erişim konusunda ortaya çıkan sorunların büyük ölçüde çözülebildiği görülmektedir.

Buna karşılık Ankara, Karaman ve Çankırı farklı bir görünüm sergilemektedir. Ankara'da eğitim başvurularının önemli bir kısmı olumlu sonuçlanmış olmakla birlikte, sonuçlanmamış dosyaların ve ret kararlarının da dikkat çekici düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum Ankara'daki vakaların daha karmaşık yapısından kaynaklanmaktadır.

Karaman'da eğitim alanındaki dosyaların farklı sonuç kategorilerine dağılmış olması, hukuki süreçlerin diğer illere göre daha öngörülemez bir görünüm sergilediğini göstermektedir. Çankırı'da ise başvuru reddiyle sonuçlanan dosyaların görece yüksek olması dikkat çekmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde eğitim alanındaki veriler, hukuki yardım faaliyetlerinin temel haklara erişimin sağlanması bakımından etkili sonuçlar üretebildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bazı illerde gözlemlenen farklılıklar, **uygulama birliğinin güçlendirilmesine yönelik ihtiyacı da göstermektedir**. Bu tablo, eğitim alanındaki birçok sorunun yargısal süreçlerden ziyade etkili yönlendirme, kurumlar arası iletişim ve zamanında hukuki müdahale yoluyla çözülebildiğini göstermektedir.

3.3 Sağlık Hakkına İlişkin Başvuruların Analizi

Sağlık hakkına erişim, raporlama döneminin **en yoğun** başvuru alanı olmuştur. Sağlık başvurularında ortaya çıkan sorunlar yalnızca sağlık hizmetlerinden yararlanma meselesi olarak değil; aynı zamanda koruma, kayıt, hukuki statü ve idari süreçlerle bağlantılı çok boyutlu sorunlar olarak değerlendirilmelidir.

Amasya, Kastamonu, Konya, Nevşehir, Ordu, Yozgat ve Çankırı'da sağlık alanındaki başvuruların tamamı olumlu sonuçlanmıştır. Kırıkkale ve Niğde de yüksek başarı oranlarıyla öne çıkmaktadır. Bu durum sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşanan birçok sorunun hukuki destek ve kurumsal koordinasyon yoluyla çözülebildiğini göstermektedir.

Ankara ise sağlık alanında farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Sağlık başvurularının önemli bir bölümünün raporlama dönemi sonunda halen sonuçlanmamış olması, bu ilde karşılaşılan sorunların daha karmaşık olduğunu göstermektedir. Özellikle kayıt durumu, uluslararası koruma statüsü, il değişikliği ve idari işlemlerle bağlantılı dosyalar süreçlerin uzamasına neden olmaktadır.

Karaman'da da benzer şekilde sonuçlanmamış dosyalar ve ret kararları dikkat çekmektedir. Bu durum sağlık alanındaki bazı sorunların yalnızca yönlendirme faaliyetleriyle değil, daha kapsamlı hukuki süreçlerle çözülebileceğini göstermektedir.

Gümüşhane'de sağlık başvurularının tamamının ret ile sonuçlanmış olması dikkat çekici bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Kırşehir'de de sağlık alanında olumlu sonuç elde edilememiş olması, yerel uygulama farklılıklarının ve kurumlar arası koordinasyon düzeyinin ayrıca incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Sağlık alanındaki veriler, eğitim başvurularına kıyasla daha karmaşık bir görünüm ortaya koymaktadır. Bunun temel nedeni sağlık hizmetlerine erişimin çoğu zaman

hukuki statü, kayıt sistemleri, kurumsal uygulamalar ve idari süreçlerle doğrudan bağlantılı olmasıdır. Bu nedenle sağlık alanındaki hukuki yardım faaliyetleri yalnızca bireysel sorunların çözümüne değil, yapısal koruma sorunlarının görünür kılınmasına da katkı sunmaktadır.

3.4 İdari Yargı, Göç ve Uluslararası Koruma Süreçlerinin Değerlendirilmesi

Eğitim ve sağlık alanındaki başvuruların önemli bir bölümü, idari süreçlerdeki aksaklıkların giderilmesi veya kurumlar arası koordinasyon yoluyla çözülebilir nitelikte sorunlardan oluşmaktadır. Buna karşılık idari yargı süreçleri ile uluslararası koruma ve göç hukuku alanındaki başvurular, daha karmaşık hukuki değerlendirmeler gerektiren ve sonuçları bireylerin yaşamlarının birçok alanını etkileyen dosyalardır.

Bu alandaki başvurular yalnızca belirli bir hizmete erişimle ilgili olmayıp; bireylerin hukuki statülerini, ikamet haklarını, hareket serbestilerini, kamu hizmetlerinden yararlanma imkanlarını ve uzun vadeli koruma durumlarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle söz konusu başvuruların etkisi çoğu zaman tek bir hukuki işlemin sonuçlarının ötesine geçmekte ve bireyin eğitim, sağlık, çalışma hayatı ve sosyal hizmetlere erişim kapasitesini de belirlemektedir.

Raporlama döneminde incelenen dosyalar, idari yargı süreçlerinin büyük ölçüde devam eden ve uzun inceleme süreleri gerektiren başvurulardan oluştuğunu göstermektedir. Bu rapor kapsamında ele alınan, İdare Mahkemeleri ve Bölge İdare Mahkemeleri önünde yürütülen dosyaların önemli bir kısmında henüz nihai karara ulaşılamamış olması, bu tür uyuşmazlıkların doğası gereği daha uzun zaman dilimlerine yayıldığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle söz konusu başvuruların değerlendirilmesinde yalnızca olumlu veya olumsuz karar sayıları değil, devam eden süreçlerin niteliği ve bireyler üzerindeki koruma etkileri de dikkate alınmalıdır.

Uluslararası koruma ve göç hukuku alanındaki başvurular incelendiğinde ise kayıt işlemleri, il değiştirme talepleri, uluslararası koruma statüsüne ilişkin kararlar, idari yükümlülükler ve insani ikamet süreçlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu dosyalar, bireyin ülkedeki hukuki konumunu belirlediği için diğer tüm hak alanları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Nitekim eğitim ve sağlık alanında ortaya çıkan birçok sorun temelinde de hukuki statüye ilişkin belirsizlikler veya idari kısıtlamalar bulunmaktadır.

Raporlama döneminde dikkat çeken bulgulardan biri de bu alandaki ret kararlarının ve olumsuz sonuçlanan işlemlerin önceki dönemlere kıyasla daha görünür hale gelmesidir. Bu durum yalnızca bireysel dosyaların özellikleriyle açıklanabilecek bir olgu olarak değerlendirilmemelidir. **Göç ve uluslararası koruma alanındaki kararlar, çoğu zaman dönemin idari uygulamalarından, kurumsal önceliklerinden ve genel politika yaklaşımından etkilenmektedir.** Bu nedenle ret oranlarındaki değişim, aynı zamanda koruma sisteminin işleyişine ve **kamu otoritelerinin konuya yaklaşımına ilişkin** önemli göstergeler sunmaktadır.

Bu bağlamda uluslararası koruma ve göç hukuku alanındaki başvurular, yalnızca bireysel uyuşmazlıklar olarak değil, koruma ortamındaki eğilimleri ve yapısal dönüşümleri izlemeye imkân veren göstergeler olarak da değerlendirilmelidir. Özellikle artan

ret oranları ve uzayan yargısal süreçler, bireylerin hukuki güvenlik duygusu, temel haklara erişimi ve uzun vadeli entegrasyon imkanları üzerinde doğrudan etkiler yaratabilmektedir.

Bu nedenle raporlama döneminde yürütülen göç ve koruma hukuku faaliyetleri yalnızca dava veya başvuru takibi olarak değerlendirilmemelidir. Bu faaliyetler aynı zamanda koruma mekanizmalarına erişimin sürdürülmesi, hak kayıplarının önlenmesi, politika uygulamalarındaki değişimlerin izlenmesi ve koruma sisteminin işleyişine ilişkin eğilimlerin görünür hale getirilmesi bakımından stratejik bir işlev üstlenmektedir.

3.5 Mahkeme Kararlarından Elde Edilen Bulgular ve Uygulama Farklılıkları

Raporlama döneminde incelenen dava dosyaları, idari başvurular ve yargı kararları, yalnızca bireysel uyuşmazlıkların sonuçlarına ilişkin değil, koruma sisteminin işleyişinde ortaya çıkan yapısal sorunlara ilişkin de önemli bulgular sunmuştur. Özellikle sağlık tedbiri talepleri, çocuk koruma mekanizmaları, uluslararası koruma süreçleri ve idari işlemlere karşı açılan davalar birlikte değerlendirildiğinde, benzer nitelikteki hukuki sorunların farklı mahkemeler ve idari makamlar tarafından farklı yaklaşımlarla ele alınabildiği görülmektedir.

İncelenen kararlar, aynı hukuki ve olgusal zemine sahip başvuruların farklı mahkemelerde farklı sonuçlara ulaşabildiğini göstermektedir. Bazı mahkemeler uyuşmazlığı ağırlıklı olarak görev, yetki veya usule ilişkin meseleler çerçevesinde değerlendirirken, bazı mahkemeler doğrudan işin esasına girerek başvurucunun koruma ihtiyacını, çocuğun üstün yararını, sağlık hakkını veya temel haklara erişim imkanlarını inceleme konusu yapmaktadır. **Bu durum yalnızca farklı hukuki yorumların varlığına değil, aynı zamanda koruma odaklı yaklaşım ile usul odaklı yaklaşım arasındaki belirgin farklılığa işaret etmektedir.**

Benzer şekilde bazı mahkemeler koruma ihtiyacının varlığını kabul etmekle birlikte, alternatif idari yolların henüz tüketilmemiş olmasını ret gerekçesi olarak değerlendirmektedir. Buna karşılık bazı kararlar, koruma riskinin ağırlığını dikkate alarak idari süreçlerin varlığını tek başına yeterli görmemekte ve daha kapsamlı bir hak temelli değerlendirme yapmaktadır. Bu farklılıklar, özellikle kırılgan durumda bulunan bireyler açısından hukuki öngörülebilirliği azaltmakta ve benzer durumdaki kişilerin farklı sonuçlarla karşılaşabilmesine yol açmaktadır.

Uluslararası koruma ve göç hukuku alanında da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bazı kararlar başvurucuların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği üzerinde yoğunlaşırken, bazı kararlar koruma ihtiyacını ve başvurucunun bireysel koşullarını daha geniş bir perspektiften değerlendirmektedir. Özellikle kayıt süreçleri, il değiştirme talepleri, uluslararası koruma statüsünün devamı veya sona ermesi gibi konularda gözlemlenen **yaklaşım farklılıkları, uygulamada tam anlamıyla yerleşmiş ve öngörülebilir bir standardın henüz oluşmadığını göstermektedir.**

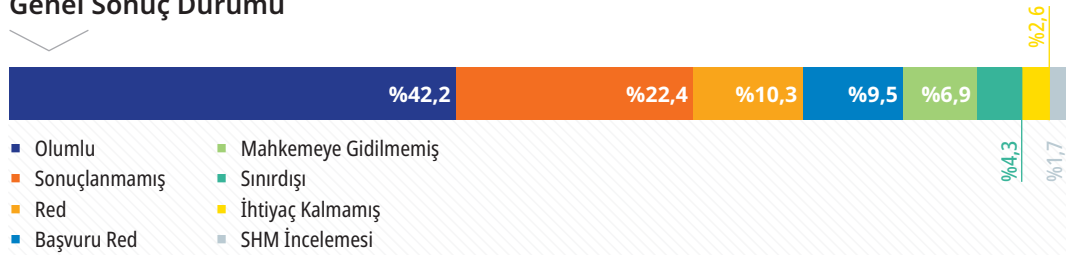
Ancak raporlama döneminde dikkat çeken sorun yalnızca kararlar arasındaki farklılıklar değildir. **İncelenen dosyalar, birçok danışanın mevcut itiraz ve başvuru mekanizmalarını çeşitli nedenlerle etkin biçimde kullanamadığını da ortaya koymaktadır.**

Özellikle bilgi eksikliği, dil engelleri, ekonomik yetersizlikler, sık yer değiştirme, kurumsal süreçlerin karmaşıklığı ve geleceğe ilişkin belirsizlikler, bireylerin hak arama süreçlerinden uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Bazı durumlarda danışanların mevcut başvuru yollarından haberdar olmadığı, bazı durumlarda ise sürecin uzunluğu ve sonucuna ilişkin umutsuzluk nedeniyle hukuki yolları işletmekten vazgeçtiği görülmektedir.

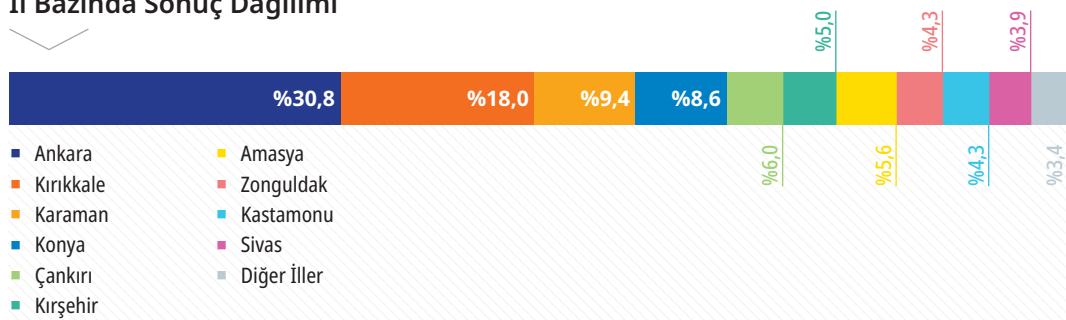
Bunun yanında hak düşürücü sürelerin kaçırılması, süresi içerisinde itiraz edilmemesi veya gerekli başvuruların zamanında yapılmaması nedeniyle esas incelemesine geçilemeden sonuçlanan dosyalar da dikkat çekmektedir. Özellikle koruma ihtiyacı yüksek olan bireylerde görülen bu durum, hukuki sorunun kendisinden bağımsız olarak ikincil bir hak kaybı riski yaratmaktadır. Başka bir ifadeyle bazı danışanlar yalnızca idari işlemler nedeniyle değil, mevcut hak arama mekanizmalarına etkin biçimde erişemedikleri için de koruma kaybı yaşayabilmektedir.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, danışanların karşı karşıya kaldığı risklerin yalnızca hukuki uyumsuzlukların kendisinden kaynaklanmadığı görülmektedir. Riskler aynı zamanda uygulamadaki farklılıklardan, yargısal öngörülemezlikten, süreçlerin karmaşıklığından ve bireylerin hak arama kapasitesini sınırlayan yapısal engellerden de beslenmektedir.

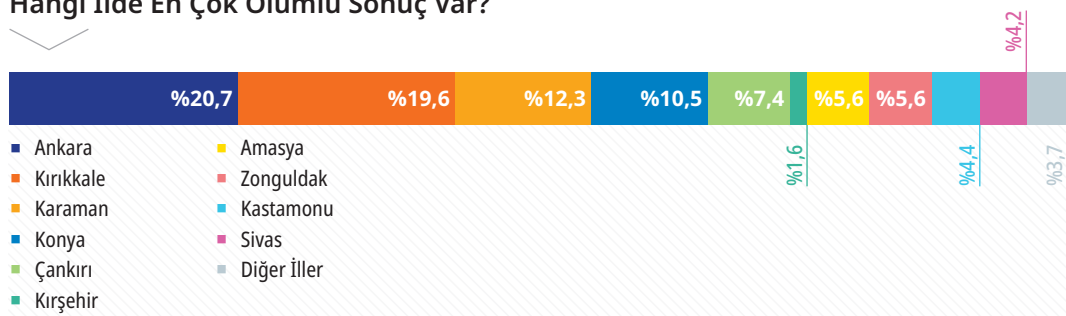
Genel Sonuç Durumu

İl Bazında Sonuç Dağılımı

Hangi İlde En Çok Olumlu Sonuç Var?

3.5.1 Ret Kararlarına Özel Bakış- İçtihat Farklılıkları ve Hukuki Yaklaşımlar

Raporlama döneminde incelenen **on ret kararı**, ilk bakışta sağlık tedbiri taleplerinin veya uluslararası koruma başvurularının reddedilmesine ilişkin münferit uyuşmazlıklar olarak görünmektedir. Ancak kararlar birlikte değerlendirildiğinde, ortaya çıkan temel sorunun taleplerin reddedilmiş olmasından ziyade aynı hukuki olgunun farklı mahkemeler tarafından farklı normatif çerçeveler içerisinde değerlendirilmesi olduğu görülmektedir. İncelenen dosyalar, özellikle çocukların sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi ve uluslararası koruma statüsüne ilişkin uyuşmazlıklar bakımından mahkemeler arasında belirgin bir yaklaşım farklılığı bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bu durum en açık biçimde, uluslararası koruma başvurularının reddedilmesi veya geri çekilmiş sayılması sonrasında kimlik kayıtları pasif hale gelen çocukların sağlık hizmetlerine erişimi amacıyla açılan sağlık tedbiri dosyalarında görülmektedir. Başvurucuların önemli bir bölümü, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan çocuklar için 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5/1-d maddesi uyarınca sağlık tedbiri kararı verilmesini talep etmiştir. Ancak aynı hukuki talep farklı mahkemeler tarafından farklı hukuki kategoriler içerisinde değerlendirilmiştir.

Örneğin; Afyonkarahisar Aile Mahkemesi ile Gümüşhane Aile Mahkemesi kararları benzer bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu mahkemeler, yabancıların sağlık hizmetlerinden yararlanma koşullarının ve sağlık güvencesine ilişkin düzenlemelerin 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında idarenin görev alanına girdiğini kabul etmiş; bu nedenle sağlık tedbiri verilmesini gerektiren bir yargısal uyuşmazlık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Söz konusu kararlarda mahkemeler çocuğun sağlık durumunu ayrıntılı biçimde incelememiş, sağlık hizmetlerine erişim sorununun varlığını da bütünüyle reddetmemiştir. Bunun yerine çözümün yargısal bir müdahaleyle değil, idari makamlar tarafından sağlanması gerektiği değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, görünüşte esastan ret kararı niteliğinde olmakla birlikte özünde uyuşmazlığın idari nitelikte olduğu kabulüne dayanmaktadır.

Tokat Aile Mahkemesi ise aynı türden bir başvuruda farklı bir yöntem izlemiştir. Mahkeme öncelikle görevli olduğunu kabul etmiş, sosyal inceleme raporu almış, çocukların sağlık durumunu araştırmış ve ancak bu incelemeler sonrasında sağlık tedbirinin şartlarının oluşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu kararda ret gerekçesi, sağlık tedbirinin hukuken uygulanamayacağı değil, somut olayın özellikleri itibarıyla böyle bir tedbiri gerektirecek düzeyde bir korunma ihtiyacının bulunmadığı yönündedir. Dolayısıyla Tokat Mahkemesi, uyuşmazlığı görev veya yetki sorunu olarak değil, çocuk koruma hukukunun esasına ilişkin bir mesele olarak değerlendirmiştir.

Trabzon Çocuk Mahkemesi kararı ise üçüncü bir yaklaşımı temsil etmektedir. Mahkeme, sağlık tedbirinin teorik olarak uygulanabilir olduğunu kabul etmekle birlikte, İl Göç İdaresi nezdinde yapılacak başvurular sonucunda sağlık hizmetlerine erişimin yeniden sağlanabileceğini belirterek tedbir talebini reddetmiştir. Böylece mahkeme, ne uyuşmazlığı tamamen idarenin görev alanında görmüş ne de doğrudan çocuğun korunma ihtiyacına ilişkin bir esas incelemesi yapmıştır. Ret gerekçesi, alternatif ve etkili bir idari çözüm yolunun mevcut olduğu kabulüne dayanmaktadır.

Kırşehir Aile Mahkemesi kararı ise farklı bir değerlendirme mantığı ortaya koymaktadır. Bu kararda mahkeme, çocukların sağlık durumundan çok ebeveynlerin göç mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerini esas almıştır. Aile bireylerinin bildirim yükümlülüklerini yerine getirmemiş olmaları ve ikamet yükümlülüklerine aykırı davranışları, sağlık tedbiri talebinin reddedilmesinde belirleyici unsur olarak değerlendirilmiştir. Böylece çocukların sağlık hizmetlerine erişim talebi fiilen ebeveynlerin göç hukuku statüsü üzerinden değerlendirilmiş; koruma ihtiyacına ilişkin inceleme ikincil planda kalmıştır. Aynı hukuki talebin Tokat Mahkemesi tarafından çocukların sağlık durumu merkezli değerlendirilmiş olması ise mahkemeler arasındaki yaklaşım farklılığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Yine uluslararası koruma alanındaki dosyalarda da benzer bir tablo görülmektedir. Ankara, Kastamonu ve Samsun bölgelerinde incelenen kararların önemli bir kısmında ret gerekçesinin 6458 sayılı Kanun'un 77. maddesine dayandığı anlaşılmaktadır. Mahkemeler, başvuru sahiplerinin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemelerini, belirlenen ikamet yerini terk etmelerini veya kayıtlı bulundukları il dışında tespit edilmelerini başvurunun geri çekilmiş sayılması için yeterli kabul etmiştir. Bu dosyalarda uluslararası koruma ihtiyacının esasına ilişkin değerlendirmeler çoğu zaman ikinci planda kalmış; sağlık sorunları, çocukların durumu veya diğer insani gerekçeler yükümlülük ihlallerinin önüne geçememiştir.

Bununla birlikte bazı dosyalarda yalnızca usule ilişkin yükümlülük ihlallerine değil, aynı zamanda koruma ihtiyacının bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirmelere de yer verilmiştir. Mesela bir dosyada idare tarafından, başvuru sahibinin ülkesine geri dönmesi halinde zulüm veya ciddi zarar riskiyle karşılaşacağına ilişkin iddialarını yeterince somutlaştıramadığı ileri sürülmüştür. Bu durum, bazı dosyalarda ret gerekçesinin yalnızca usuli eksikliklerden değil, aynı zamanda koruma ihtiyacının esasına ilişkin değerlendirmelerden de kaynaklanabildiğini göstermektedir.

İncelenen kararlar birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli bulgu, mahkemeler arasında belirgin bir yaklaşım birliğinin bulunmamasıdır. Aynı hukuki sorun bazı mahkemeler tarafından idarenin görev alanında kabul edilmekte, bazı mahkemeler tarafından doğrudan esastan incelenmekte, bazı mahkemeler tarafından ise alternatif idari yolların varlığı gerekçe gösterilerek reddedilmektedir. Özellikle çocukların sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi halinde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sağlık tedbiri uygulanıp uygulanamayacağı konusunda ortak ve yerleşik bir içtihadın oluştuğunu söylemek güçtür.

Bu nedenle söz konusu ret kararlarının ortak özelliği yalnızca taleplerin reddedilmiş olması değildir. Daha önemli olan husus, aynı normatif zeminde hareket etmesi beklenen mahkemelerin farklı hukuki sorular sormasıdır. Bir mahkeme uyuşmazlığı görev ve yetki meselesi olarak değerlendirirken, bir başka mahkeme çocuğun korunma ihtiyacını esas almakta, diğer bir mahkeme ise alternatif idari çözüm yollarının varlığına odaklanmaktadır. Sonuç olarak aynı hukuki talep farklı mahkemelerde farklı hukuki kategorilere yerleştirilmekte ve farklı gerekçelerle reddedilmektedir.

Kararların bütünü değerlendirildiğinde ortaya çıkan yapısal sorun, belirli başvuruların reddedilmiş olmasından ziyade hukuki öngörülebilirliğin sınırlı olmasıdır. Özellikle uluslararası koruma başvurusu reddedilmiş veya pasif hale getirilmiş yabancı çocuk-

ların sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması amacıyla 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sağlık tedbiri uygulanıp uygulanamayacağı konusunda mahkemeler arasında açık ve belirgin bir yaklaşım farklılığı bulunmaktadır. Bu farklılık, bireysel dosyaların sonuçlarından çok daha önemli olup, çocuk koruma hukuku ile göç hukuku arasındaki ilişkinin yargı uygulamasında henüz istikrarlı ve öngörülebilir bir çerçeveye kavuşmadığını göstermektedir.

3.6 Hukuki Yardım Müdahalelerinin Koruma Sonuçları ve Programatik Etkisi

Raporlama döneminde yürütülen hukuki yardım faaliyetleri, yalnızca bireysel hukuki sorunların çözümüne katkı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda koruma mekanizmalarına erişimin sürdürülmesi ve temel haklardan yararlanılmasının desteklenmesi bakımından da önemli sonuçlar üretmiştir. Toplam 111 başvuruca sunulan hukuki destekten doğrudan ve dolaylı olarak 199 kişi etkilenmiştir. Bu durum, hukuki yardım faaliyetlerinin etkisinin bireysel başvuruların ötesine geçerek aile üyeleri ve aynı hane- de yaşayan diğer bireyler üzerinde de sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Etkilenen kişilerin konu bazındaki dağılımı incelendiğinde sağlık (%44,2) ve eğitim (%41,2) alanlarının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte dosyaların ayrıntılı incelenmesi, eğitim ve sağlık alanında ortaya çıkan sorunların önemli bir bölümünün doğrudan bu hizmetlerin sunumundan değil; kayıt işlemleri, hukuki statü, ikamet koşulları ve idari uygulamalardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle eğitim ve sağlık alanındaki başvurular, yalnızca hizmetlere erişim sorunları olarak değil, koruma sisteminin farklı bileşenlerinde ortaya çıkan aksaklıkların görünür hale geldiği alanlar olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç dağılımları, hukuki yardım faaliyetlerinin önemli ölçüde somut koruma çıktıları ürettiğini göstermektedir. Ancak devam eden süreçler ve olumsuz sonuçlanan başvurular, bazı sorun alanlarının yalnızca bireysel müdahalelerle çözülemeyecek yapısal özellikler taşıdığına işaret etmektedir. Özellikle uluslararası koruma, göç hukuku ve idari yargı süreçlerine ilişkin dosyalar, daha uzun zaman dilimlerine yayılan ve bireylerin yaşamlarının birçok alanını etkileyen sonuçlar doğurmaktadır.

İl bazındaki dağılım ise koruma ihtiyaçlarının belirli merkezlerde yoğunlaşmakla birlikte ülke genelinde farklı biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Bu durum, hukuki yardım faaliyetlerinin yalnızca bireysel başvuruların çözümüne değil, aynı zamanda koruma ortamının izlenmesine ve bölgesel eğilimlerin görünür hale getirilmesine de katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuki yardım faaliyetlerinin koruma etkisi yalnızca olumlu sonuçlanan dosyalar üzerinden değerlendirilmemelidir. Birçok durumda hukuki danışmanlık, yönlendirme ve süreç takibi faaliyetleri; danışanların hak kaybı yaşamalarının önlenmesine, mevcut hizmetlere erişimlerinin sürdürülmesine ve koruma mekanizmaları içerisinde görünür hale gelmelerine katkı sağlamıştır.

4

Koruma Riskleri ve Uygulama Eğilimleri

4.1 Eğitim ve Sağlık Alanında Ortaya Çıkan Koruma Riskleri

Raporlama döneminde eğitim ve sağlık alanlarında yoğunlaşan başvurular, temel hizmetlere erişimin koruma sisteminin merkezindeki önemini koruduğunu göstermektedir. Eğitim alanında okul kayıtları, adres kayıt sistemi uygulamaları ve idari işlemlerden kaynaklanan sorunlar öne çıkarken; sağlık alanında kayıt durumu, sevk süreçleri ve hizmetlere erişimi etkileyen uygulamalar dikkat çekmiştir.

Bu başvuruların ortak özelliği, ilk bakışta eğitim veya sağlık hizmetlerine ilişkin görünmelerine rağmen çoğu zaman daha geniş koruma sorunlarıyla bağlantılı olmalarıdır. Özellikle çocuklar, kronik hastalar ve diğer hassas gruplar bakımından bu alanlarda yaşanan aksaklıklar yalnızca hizmetlere erişimi değil, uzun vadeli korunma ve sosyal uyum süreçlerini de etkileyebilmektedir.

4.2 Uluslararası Koruma ve Göç Hukuku Süreçleri

Uluslararası koruma, kayıt işlemleri, il değiştirme talepleri, idari yükümlülükler ve ikamet süreçlerine ilişkin başvurular, raporlama döneminin en karmaşık ve çok katmanlı dosyalarını oluşturmuştur. Bu süreçlerin önemi yalnızca belirli bir idari işlemin sonucuyla sınırlı değildir. Söz konusu kararlar, bireylerin ülkedeki hukuki konumlarını, kamu hizmetlerinden yararlanma imkanlarını ve gelecek planlamalarını doğrudan etkilemektedir.

İncelenen dosyalar, bu alandaki süreçlerin giderek daha uzun ve karmaşık hale geldiğini göstermektedir. Özellikle ret kararlarının görünürlüğündeki artış, yalnızca bireysel dosyaların özellikleriyle açıklanabilecek bir durum değildir. Bu tablo aynı zamanda koruma alanındaki idari yaklaşımın, kurumsal önceliklerin ve genel politika ortamının sahadaki yansımaları hakkında da önemli ipuçları sunmaktadır.

4.3 Mahkemeler Arası Yaklaşım Farklılıkları ve Hukuki Öngörülebilirlik Sorunu

Raporlama döneminde incelenen dava dosyaları ve yargı kararları, benzer hukuki sorunların farklı mahkemeler tarafından farklı değerlendirmelere konu olabildiğini göstermektedir.

Bazı mahkemeler uyuşmazlıkları ağırlıklı olarak görev, yetki ve usule ilişkin meseleler çerçevesinde ele almakta; çözüm merciinin öncelikle idari makamlar olduğunu kabul etmektedir. Bu yaklaşımda koruma ihtiyacının niteliği çoğu zaman ikincil planda kalmaktadır.

Buna karşılık bazı mahkemeler aynı tür başvurularda doğrudan işin esasına girerek çocuğun üstün yararını, sağlık hakkını veya başvurucunun korunma ihtiyacını değerlendirmektedir. Bu yaklaşımda hukuki incelemenin merkezinde usuli tartışmalardan ziyade bireyin maruz kaldığı riskler yer almaktadır.

Üçüncü bir yaklaşım ise koruma ihtiyacını bütünüyle reddetmemekle birlikte, alternatif idari yolların varlığını ret gerekçesi olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşımda mahkemeler koruma ihtiyacını kabul etmekte ancak öncelikle başka mekanizmaların işletilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu farklılıklar yalnızca hukuki yorum ayrılıklarına işaret etmemekte, aynı zamanda koruma sisteminin öngörülebilirliği üzerinde de doğrudan etkiler yaratmaktadır. Benzer durumdaki bireylerin farklı sonuçlarla karşılaşabilmesi, hak arama süreçlerine duyulan güveni zayıflatabilmekte ve koruma risklerini artırabilmektedir.

4.4 Hak Arama Kapasitesinin Aşınması

Raporlama döneminde dikkat çeken bulgulardan biri de danışanların önemli bir bölümünün mevcut hak arama mekanizmalarını etkin biçimde kullanmakta zorlanmasıdır. Bu durum yalnızca bilgi eksikliğiyle açıklanabilecek bir sorun değildir.

Ekonomik güçlükler, dil bariyerleri, sık yer değiştirme, uzun süren idari süreçler ve belirsizlikler, bireylerin başvuru ve itiraz mekanizmalarına erişimini zorlaştırmaktadır. Bunun yanında bazı danışanlarda olumsuz kararların değişmeyeceğine ilişkin güçlü bir kanaatin olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, bireylerin hukuki yolları kullanmaktan vazgeçmesine veya mevcut süreçleri takip etmemesine neden olabilmektedir.

Özellikle hak düşürücü sürelerin kaçırılması, süresi içerisinde itiraz edilmemesi veya gerekli başvuruların zamanında yapılmaması nedeniyle esas incelemesine geçilemeyen dosyalar, koruma risklerinin yalnızca hukuki uyuşmazlıklardan değil, adalete erişim sorunlarından da kaynaklanabildiğini göstermektedir.

5

Değerlendirme

İncelenen vakalar yalnızca bireysel hukuki sorunlara ilişkin sonuçlar üretmemekte, aynı zamanda koruma sisteminin işleyişine ilişkin daha geniş eğilimleri de görünür hale getirmektedir.

Raporlama döneminde elde edilen bulgular, koruma ihtiyaçlarının yalnızca bireysel olaylar üzerinden değerlendirilmesinin yetersiz kaldığını göstermektedir. İncelenen vakalar birlikte ele alındığında, birçok sorunun ortak yapısal dinamiklerden beslendiği görülmektedir.

Özellikle eğitim ve sağlık alanında görünür hale gelen sorunlar, çoğu zaman hukuki statü, kayıt süreçleri veya idari uygulamalarla bağlantılıdır. Bu durum, koruma risklerinin farklı alanlarda ortaya çıksa da çoğu zaman aynı kaynaklardan beslendiğini göstermektedir.

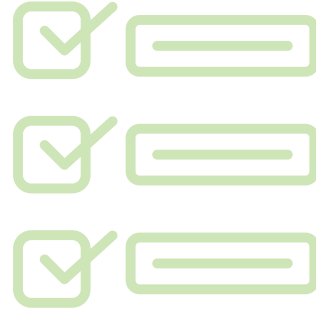
Bulguların ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç, koruma ihtiyacı ile idari yaklaşım arasındaki gerilimdir. Bu durum, koruma sisteminin yalnızca hukuki düzenlemeler üzerinden değil, uygulamadaki karar alma süreçleri üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle uluslararası koruma ve göç hukuku alanındaki dosyalarda, koruma ihtiyacının değerlendirilme biçimi ile idari süreçlerin işletilme biçimi arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu durum yalnızca bireysel başvuruların sonuçlarını değil, koruma sisteminin genel işleyişini de etkilemektedir.

Mahkemeler ve idari makamlar arasında gözlemlenen yaklaşım farklılıkları, hukuki öngörülebilirliğin sınırlandırılmasına yol açmaktadır. Benzer durumdaki kişilerin farklı sonuçlarla karşılaşabilmesi, bireylerin hak arama süreçlerine duyduğu güven üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Son olarak, danışanların mevcut başvuru mekanizmalarına erişiminde yaşanan güçlükler, koruma sisteminin yalnızca hukuki düzenlemeler üzerinden değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Bir mekanizmanın hukuken mevcut olması ile fiilen erişilebilir olması arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Raporlama döneminde gözlemlenen birçok dosya, koruma risklerinin yalnızca hukuki uyumsuzlıklardan değil, bireylerin mevcut haklarını kullanabilme kapasitelerindeki sınırlılıklardan da kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

6

Sonuç ve Politika Çıkarımları

Raporlama döneminde elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki hususların önümüzdeki dönemde öncelikli çalışma alanları olarak değerlendirilmesi önerilmektedir;

- **Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde karşılaşılan sorunların temel nedenlerine yönelik önleyici müdahaleler güçlendirilmelidir.** Özellikle kayıt işlemleri, adres kayıt sistemi uygulamaları ve hizmetlere erişimi etkileyen idari süreçlere ilişkin bilgilendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.
- **Hak arama mekanizmalarına erişimi kolaylaştıracak çok dilli bilgilendirme araçları geliştirilmelidir.** Başvuru ve itiraz süreçleri, süreler ve mevcut hukuki imkanlar konusunda erişilebilir bilgi sunulması, hak kayıplarının önlenmesine katkı sağlayacaktır.
- **Uluslararası koruma ve göç hukuku alanındaki uygulamalar düzenli olarak izlenmeli ve analiz edilmelidir.** Özellikle ret kararları, uzun süren inceleme süreçleri ve uygulama eğilimleri koruma ortamındaki değişimlerin önemli göstergeleri olarak değerlendirilmelidir.
- **Mahkemeler ve idari makamlar arasında gözlemlenen uygulama farklılıkları sistematik biçimde kayıt altına alınmalıdır.** Özellikle sağlık tedbirleri, çocuk koruma mekanizmaları ve uluslararası koruma süreçlerine ilişkin kararlar düzenli olarak izlenmeli ve raporlanmalıdır.

- **Hak arama kapasitesini zayıflatan faktörlere yönelik destek mekanizmaları güçlendirilmelidir.** Hak düşürücü sürelerin kaçırılmasının önlenmesi, başvuru süreçlerinin takip edilmesi ve danışanların süreçler hakkında düzenli bilgilendirilmesi bu kapsamda önem taşımaktadır.
- **Çocuklar, tek ebeveynli aileler, kronik hastalar, yaşlılar ve diğer hassas gruplara yönelik erken tespit ve yönlendirme mekanizmaları geliştirilmelidir.** Koruma risklerinin ortaya çıkmadan önce belirlenmesi, daha etkili müdahaleler yapılmasına imkân sağlayacaktır.
- **Göç, eğitim, sağlık ve sosyal hizmet kurumları arasındaki koordinasyon mekanizmaları güçlendirilmelidir.** Kurumlar arası iletişimin artırılması, birçok sorunun yargısal süreçlere ihtiyaç duyulmadan çözülebilmesine katkı sağlayacaktır.
- **Uzun süren idari ve yargısal süreçlerin bireyler üzerindeki etkileri düzenli olarak izlenmelidir.** Süreçlerin uzunluğunun eğitim, sağlık ve sosyal uyum üzerindeki sonuçları ayrıca değerlendirilmelidir.
- **Program performansının değerlendirilmesinde yalnızca vaka sayıları değil, sosyal etki ve etkilenen kişi sayıları da dikkate alınmalıdır.** Özellikle düşük vaka sayısına rağmen yüksek etki yaratan müdahalelerin görünür hale getirilmesi önem taşımaktadır.
- **Hukuki yardım faaliyetlerinden elde edilen veriler, koruma politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacak şekilde düzenli olarak analiz edilmeli ve kurumsal öğrenme süreçlerine entegre edilmelidir.**

Sonuç olarak raporlama döneminde elde edilen bulgular, hukuki yardım faaliyetlerinin yalnızca bireysel uyuşmazlıkların çözümüne hizmet eden bir mekanizma olmadığını; aynı zamanda koruma sistemindeki eğilimlerin izlenmesine, yapısal sorunların görünür hale getirilmesine ve haklara erişimin güçlendirilmesine katkı sunduğunu göstermektedir. Bu nedenle hukuki yardım faaliyetleri, hak temelli koruma yaklaşımının tamamlayıcı değil, temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmelidir.

DÜNYA EVİMİZ
ULUSLARARASI DAYANIŞMA DERNEĞİ

DÜNYA EVİMİZ

Uluslararası
Dayanışma Derneği

Tuzluçayır Mah. 601. Sok. No: 10 Mamak / Ankara
+90 533 815 1359 / 0 534 455 4198
info@dunyaevimiz.org
www.dunyaevimiz.org